

56. M 1724 20^a
44.
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

EXULCERATIO-
NE VESICÆ

QUAM

PROPTIO NUMINE DIVINO

SUB PRAESIDIO

DN. FRIDERICI HOFFMANNI

ORDINIS MEDICI SENIORIS ET h. t.

DECANI

D. IIX. Mart. Anni MDCCXXIV.

PRO LICENTIA

H. L. Q. C.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SISTET

AUCTOR RESPONDENS

IO. IMMANUEL ZINCKERNAGEL

SONDERSHUSO-SCHWARTZBURGICUS MEDICINÆ PRACTICUS
ET PHYSICUS GREÜSSENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typ.

Q. D. E. V.
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA.

DE
EXVL CERATIONE
VESICÆ.

PROOEMIUM.

Quam frequenter vesicæ mala medentium curas eludere soleant, immo quam sæpe in iisdem dignoscendis horum iudicia fallant, notius est, quam ut pluribus id ostendi necesse sit. Ut ergo alia magis vulgaria, quamvis vulgo haud minus in illis erretur, nunc prætermittam, ipse calculus quanto interdum labore in vesica investigari debet? & quoties nihilo fecius peritissimis etiam & perspicacissimis Medicis hæret aqua, si quando, quidnam igitur rei sublit pronunciare tenentur? Nam ultimum & optimum de cætero auxilium, quo ille e latebris suis producit, catheter, quam sæpe parum explorantibus prodest? Quodsi vero purulenti aliquid e vesica cum urina profluit, quanta Medicorum in

hoc plerumque casu dissensio deprehenditur, & quanta adhibenda est cura, ut vera & delitescens nocentis materiae scaturigo detegatur? Audies, qui vesicam exulceratam accusabunt, ubi renum labes subest, & ex his, quicquid insoliti in urina conspicitur, in vesicam destillat: nonnunquam hi ipsi in suspensionem venient, ubi vesica unice se male habet; saepe vero utramvis partem nulla iniuria accusaveris, ubi omnis in alterutram ex his culpa transfertur: quinimmo erit, ubi neutram earundem merito arguere & ex certis indiciiis concludere possis, ab aliis visceribus eam materiam ad vesicam amandari. Ipsa haec vesicae exulceratio quoties ex aliis notis, magis adhuc fallacibus, frustra conijcitur, & quam rursus saepe non attenditur? De causis huius vitii, de generationis diversis modis, deque incommodis, quae post se illud relinquit, nihil dicam. Quam enim haec omnia parum in scriptis etiam Medicorum adhuc pro merito sint excussa, iis iudicandum relinquam, qui super ea acta medica consuluerunt. Argumento tamen inprimis esse potest, quod pro interna exulcerata vesicae causa unice fere calculum agnoscant auctores, inque huius ipsius generatione, quam rarissime, si omnino in vesica incipi sibi persuadent, vesicae ulcus ne quidem suspicentur; cum ex hoc potius illum frequentius prodire graves rationes ostendant, ipsumque ex variis admodum causis, probe distinguendis, primam originem trahere demonstrari queat. Vtrumque praesenti inaugurali dissertatione evincam, qua simul integram exulcerationis vesicae historiam & curationem complectar. DEVS annuat ceptis!

§. I.

In causis morborum, eorum inprimis, qui a partis alius insigni vitio foventur, investigandis, haud leve ab anatomia practica subsidium peti, non frustra statuitur, &
egre-

egregiis speciminibus adhuc comprobatum est. Magis tamen sapissime hac arte eas in conspectum produci, quæ ægrum iugulaverunt, quam a quibus ab initio morbus fuit productus, dudum prudentes Medici agnoverunt. Frequenter etiam aperto cadavere, multa simul viscera labe affecta conspiciuntur, ut ne locum quidem, ubi à principio fuit sedes mali, discernere ab iis, ad quæ eius vis progressu temporis serpsit, valeas, tantum abest ut de causis certi aliquid statui possit, nisi qualem morbus a prima origine usque ad fatalem horam se gesserit, quæque ei sit curatio adhibita, accurate constet. Quam sine hoc necessario lumine parum absque offensionis metu progredi liceat, exempli cadaverum, in quibus vesica exulcerata deprehensa fuit, curatius mihi examinanti, ut causas huius mali genuinas, alibi non reperiundas, inde enuclearem, colligere satis potui. Vtut enim illorum haud exiguus numerus passim reperitur, præsertim in *Boneti Sepulcreto*; cum tamen præcipuo eo lumine careant, aut saltim eius in plerisque casibus non satis præbeatur ab auctoribus; in tanta phœnomenorum multitudine, quæ cum exulceratione vesicæ simul observata enarrantur, illa utrum ad morbi causas pertinuerit, & reliquis originem dederit, an ab his tandem fuerit producta, haud facile semper est affirmare; iis ipsis, qui ægro per totum morbum adsuere, adeo plerumque fluctuantibus, ut quidnam ergo omnino statuendum sit, facta dissectione non magis quam antea invenisse, pateat.

§. II.

Dispiciam tamen, quæ ex illis observationibus, & aliis tam anatomicis quam practicis de huius affectus causis cum fundamento aliquo affirmari queant. Ab iis enim mihi sermonis initium erit, insuper iam habita vulgari methodo. Existimo autem perquam multas eas esse posse. Mihi

hi potiores allegasse suffecerit, unde de reliquis coniectura fieri queat. Ordinar a vasorum sanguiferorum ruptione. Sanguinem in vasorum extremitatibus disruptis, nec iterum, prout decet, consolidatis, hærentem, vel tenuiorem eius partem per orificia aut ad latera eorundem destillantem, idoneam ulceri materiam præbere, ex pathologia notum est. Mora enim neque commixtæ invicem probe sanguinis partes, ad corruptionem pronæ fiunt; corruptæ vero tenerrima vascula & fibras aggrediuntur, & unacum iis, nisi corruptio fuerit gravior, in materiam purulentam vel ulcerosam abeunt.

§. III.

Ut autem, qua de causa vascula sanguinem vehementia disrumpi interdum in vesica soleant, & ubi potissimum id fiat, intelligatur, earum quæ sit cum aliis partibus connexio, & qua ratione in vesicam digerantur, noscendum est. Vtrumque plenissime & accurate docet magnus *Vesalius*, Anatomix felicissimus restaurator, cuius proinde hic verba allegare, non abs re erit. Ita autem ille *Lib. 3. anat. cap. 9. p. 375. interior*, inquit *propago* (hypogastricam venam describit) *ab interiori ipsius latere exiguas soboles sacri ossis quoque foraminibus dispensat, & alias his maiores (hæmorrhoidales externæ sunt) in recti intestini musculos cutemque ani digerit, que feculentum sanguinem hic expurgant, si quando is per venam cavam huc decumbat eodemque colligatur. Deinceps hæc interior propago notatu dignum diffundit ramum, qui in viris dextrum vesicæ latus amplectitur, & in plures scissus furculos, vesicæ cervicem seu penem adit, in eamque numerose digeritur, ea semper serie, ut cervici vesicæ crassiores amploresque furculi, quam ipsius fundo exporrigantur. In mulieribus vero presens ramus ab interna ductus propagine, pingui membrana suffulcitur, ac quibusdam ser-*
culis

culis vesicam, quidem adit, verum frequentioribus inferiorem fundi uteri sedem intercurrit, ramulos quoque spectabiles in uteri cervicem dispergens. Eandem fere arteriarum venis respondentium structuram tradit cap. 13. p. 492.

§. IV.

Plures hinc conclusiones, usui nobis futuras, deducere liceret: binas vero in presenti tantummodo adducemus, in progressu dissertationis data occasione reliquas derivaturi. Primo nempe mechanica patet ratio, cur sanguis per vasa hæmorrhoidalia externa ad anum delatus, si quando exitum, quem ibi querit, non invenit, ad vesicam ruere debeat, huiusque tenerioribus vasculis aucta mole atque impetu laceratis, cruento mictui ansam præbere possit. Rariorem huius mictus cruenti casum ex hoc fundamento dilucide explicavit *Illustris Dn. Præses in Medicinæ consultatorie Dec. I. p. 44. § 99.* Deinde cum vasa ista non modo circa cervicem vesicam adeant, sed in eadem hac regione copiosissimos ramulos dimittant; maximum hic quoque ab irruente sanguine fieri impetum, in progressu ramulorum magis magisque frangendum, necesse est, ita ut surculi minores & breviores ab initio in ipsa cervice inde abscedentes, eique vi sustinendæ impares, fatiscant.

§. V.

Deducit vero nos eadem consideratio statim ad cognitionem alius causæ, unde vesicæ ulcus oriri possit, inflammationem puta. Sanguinem per vasa hæmorrhoidalia majori cum impetu in ano appulsum, in huius regione interdum inflammationem, tumorem & denique exulcerationem procreare, multiplici observatione constat. Idem ab eodem sanguine in vesica contingere posse, non est quod dubitemus. Huc enim ob hæmorrhoides externas suppressas, illo simili cum impetu delato, qui rumpendis quidem

vaso-

vasorum tunicis non magis quam in ano par sit, distenden-
dis vero tenerimis furculis sufficiat; sequitur, ut portio
eiusdem vi impulsâ, in his ad contrahendum sese rursus in-
ineptis redditus, subsistat, ac inflammationem pariat, unde
postea, nisi peius quid accidit, lethalis nempe corruptio
vel cancer, apostema, & hoc denique rupto, ulcus exoritur.

§. VI.

Vnicam inflammationis vesicæ allegavi causam, a sup-
presso sanguine hæmorrhoidali derivatam, plures in sequen-
tibus in scenam producturus. Cum vero antea ex vasorum
in vesicam distributorum structura ostenderit, cur circa hu-
ius potissimum cervicem illorum laceratio accidere debeat,
ac simili modo argumentari liceat, inflammationes & tu-
mores eandem præcipue regionem occupare; utrumque à
posteriori quoque probandum erit. Satis autem evidenter
illud evincunt symptomata, quæ in utroque casu animadver-
tuntur, quorum vel ideo etiam hoc loco mentio iniicien-
da est, ut, si quando puris excretionem ea præcesserint, cer-
tum de huius fonte iudicium ferri possit. Mictus cruenti a
vesicæ vasis ruptis orti symptomata accurate recenset *Illu-
stris Dn. Præses Obs. cit.* suntque ea: perpetuus ad mingen-
dum conatus, cum ani ardore & tenesmo, dolor urens,
pungens, secans in regione pubis & perinæo, maxime in dex-
tro latere, usque ad penis glandem se extendens, cum hu-
ius rigida tensione, alvus dura & intestinorum spasmus,
nullo in renum regione notabili dolore præsentem: cuncta,
ut ego quidem arbitror, manifesta læsæ cervicis indicia.
Haud valde diversa sunt, quæ inflammationi accidere ob-
servantur, notata à *Boneto in Sepulcr. L. III. p. 590. Et Emmul-
tero in Colleg. pract. Cap. de Vesicæ inflam. nisi quod modo
recensitis accedant febris, vigilia, delirium, sitis & alia. Sci-
licet ob sanguinam continuo huc appellentem, nec exire
valen-*

valentem, & inde concitatum vehementem spasmum, atrocius hic omnia, quam sanguine profluente, faciunt & partes reliquæ corporis in consensum trahuntur.

§. VII.

Eandem rem confirmant observationes in dissectis post mortem corporibus institutæ, quæ vel ipsum ulcus, præsertim vesica a calculo libera, vel tumorem & inflammationem, vel aliud quoddam vitium, præcedentis vel ruptionis vel inflammationis indicium, vel saltem ab eadem progenitum causa, unde hæc oriri solent, in cervicis regione hærens visui obtulerunt. Et ulcus quidem ipsum in eo casu, de quo diximus, hic frequentissime reperiri à collatione exemplorum constat, ut singularia allegare non opus esse existimem. Exemplum inflammationis & ulceris exhibet *Bonetus l. c. p. 627. §. 2. Lib. III. abscessus p. 642. §. 3. tuberculorum duorum utrinque orificio appositorum cum inferiori vesicæ parte gangranosa p. 633. §. 9. carunculæ & callosa substantia. ib. §. 10. Scirrhii p. 628. §. 8. calli p. 632. §. 3. carnis spongiosæ ibidem reperta observationes minime raras esse scribit *Riolanus Anthropol. lib. II. cap. 28.* Egregie vero huc facit notabilis casus, ubi venæ cervicis sanguine admodum distentæ & varicosæ in mortui cadavere, qui ante obitum stranguria, dysuria & aliis symptomatibus, a calculo communiter excitari solitis, vexatus fuerat, in conspectum prodierunt, Vid. *Bonnetum p. 673. Obs. 22.* cui adiungendus, quem *p. 664.* adducit, ubi æger eadem ferme symptomata passus post mortem apertus vesicæ & recti intestini phlegmonem cum venis hæmorrhoidalibus sanguine nigro infarctis & penis livore, de cætero organis excretioni urinæ dicatis recte sese habentibus, ostendit. Sine dubio autem horum omnium longe plura exempla sectiones suppeditarent, præcipue ul-*

B

ceris,

ceris, si hoc ægrum mox temper trucidaret, neque variis ante phœnomenis aliis ausam præberet.

§. VIII

Quamvis autem inflammationes in partibus membranaceis obortæ proniores ad sphacelum esse, communissime observari soleant; cum tamen id non sit perpetuum, & eas in nostro casu collum vesicæ, carnosam magis partem, potissimum occupare ostenderit, de generatione ulceris ex hac causa dubium superesse nequit. Idem sentit *Etmullerus in Colleg. pract. Inflammatio & abscessus*, is inquit, *que sunt circa collum vesicæ interdum suppurantur, & in pus mutantur, succeditque exinde vesicæ curatio difficillima.*

§. IX.

Cum inflammatione vesicæ spasmum esse coniunctum supra (§. 6.) dixi. Sed interdum hic ipse ab alia causa excitatus inflammationi velificare & deinceps ulceri materiam subministrare solet. Parte enim quadam spasmo ditius ac vehementius affecta, sanguis teneriora eius vascula libere permeare nequit, unde reliqua, quemadmodum §. 5. exposui, subsequuntur. Quam vero spasmodicis contractionibus opportuna sit vesica, ex copia nervulorum, quos ossis sacri medulla & per sextum a capite derivatorum nervorum illi largiuntur, conici potest; licet omnes membranaceæ partes, qualis hæc est, natura sua præ aliis ad spasmos sint proclives. Cumque præterea ab eodem sexto nervorum pari plurimæ partes ramulos accipiant, quam frequenter aliena vitia luere vesica debeat, in promptu est coniecturam facere. Levius tamen plerumque afficitur, quam ut semper magnam inde labem contrahat. Maximus a ventriculo, intestinis & renibus metus, cum quibus ci partibus singularis ad damna sibi mutuo inferenda inter-

intercedit consensus. Vnde ventriculo flatibus distento, in passione hypochondriaca, colica, iliaca, nephritide, tenesuro graviore & diuturniore, & quotiescunque abdominis viscera motibus hæmorrhoidalibus vehementioribus agitantur, nunquam omnis affectionis expertus censeretur debet.

§. X.

Sed alia adhuc ratione vesicæ infesti sunt renes. Interdum enim ex his purulenta & viscida materia, interdum calculi per ureteres in vesicam delabuntur. In utroque casu, nisi peregrinus hospes tempestive foras eiiciatur, varia fontica mala, & in his ulcus maxime, cetera valet. Quodsi enim tenacior & acrior materia est, parietibus vesicæ, imprimis circa collum adhæret & stranguriam, dysuriam, tenesimum inflammationemque excitat, vel membranas vesicæ clandestine ac lente magis erodit, atque ita hanc exulceratam reddit. Si vero aliarum caussarum accessione in calculum illa tandem transformata fuit, vel is iam factus in renibus ad vesicam migravit, aspredine sua vel pondere hanc continuo lacescit, eademque mala, quæ modo recentissimus, producit. Et in posteriori casu fundum quoque vesicæ & latera, præsertim ubi calculus fuerit grandior, exulcerari posse, nullum est dubium.

§. XI.

Fortè nemo à me hic requiret, ut modo dicta observationibus confirmem. Passim enim hæc apud scriptores practicos sunt obvia, ut inter rariores adeo fortasse casus referenda sint exempla eorum, qui per longum tempus renes vel calculosos vel purulentos gestaverint, in quorum cadaveribus dissectis vesica non simul exulcerata & lapillis obfessa comparuerit, ac qui olim, dum vita superesset, nunquam de iis supra allegatis symptomatibus sint conquesti. Videri tamen imprimis possunt *Schenckius* & *Bonetus*, Magis

mihī memorabilis videtur casus ab *Henr. ab Heer. Obs. Med. cap. I.* adductus, ubi calculus e renibus provulvutus & sub finem ureteris moratus, puris in hac regione generationi occasionem præbuit.

§. XII.

Interdum vesicæ collum irritant tenduntve ac spasmo affligunt, hoc est, stranguriam vel dysuriam pariunt, diversæ ab iis, quas hæcenus memoravi causæ, e. g. sanguis ob abundantiam in toto corpore, vel ob retrocessionem sub frigore externo ad partes interiores, & hinc ad vesicæ quoque collum copiosius delatus; materia salina, tartarea, acris, vel cum eodem sanguine illa infecto ad collum vesicæ, vel cum urina in huius cavitatem amandata. Atque hæc sunt vulgares fere horum pathematum causæ, sapissime non nisi brevi molestia notabiles, & cito dispellendæ, quæ vero neglectæ, aut aliunde validiores redditæ, inter ulceris vesicæ causas quoque interdum locum sibi vendicare possunt. Hinc est, quod in scorbuticis e. g. haud infrequenter stranguria, dysuria & alia symptomata observentur, quæ incautos calculi nonnunquam metu ita terrere solent, ut non nisi post mortem ægri vanum eum fuisse, instituto examine, convinci possint.

§. XIII.

Collo vesicæ binæ glandulæ apponuntur, prostatica nomine inclita, & dum vel nimio humore distenduntur ac relaxantur, vel corruptum hunc veneris inquinamentis foveant, gonorrhœæ sedes. Quando is, sive benignus sive malignus fuerit, diutius in hoc hospicio commoratur, moram indies deterius redditus, ulcera nunc leviora, nunc graviora, & inflammationes in parte affecta parere, & si horum quoque vitiorum curatio perverse peragatur, simili labæ alias sæpe partes, imprimis proxime adiacentes, afficere obser-

observatur. Hac ratione gonorrhœam ulceris in vesica causam tandem fieri, confirmat *Bonetus Obs. 4. Sect. 31. L. 3. p. 26.* sicuti ex hoc vesicæ ulcere interdum contraria ratione gonorrhœam oriri statim subsequente observatione docet. In prioris quoque confirmationem inprimis adduci meretur casus ab *Excellentissimo Du. Præside in Med. Consult. Part. III. p. 103.* adductus, ubi post gonorrhœam imperite, maxime adstringentibus, tractatam, exulcerationem renis dextri, colli vesicæ & circa prostates ortam esse, ex indubiis signis Vir celeberrimus arguit.

§. XIV.

Supra (§. 3. 4. 5.) ubi de hæmorrhagiæ & inflammationis vesicæ ab hæmorrhoidibus externis suppressis ortu egi, sexus virilis potissimum rationem habui. In feminis vero hæc aliter se habere, ex descriptione vasorum, quam Vesalio adduxi, facile coniicitur. Etenim in iis vesicæ cum intestino recto neque situ, neque per vasorum connexionem, is est consensus, qui in masculis; sed uti illis iterum interponi notum est, ita, maxima ramulorum ab hæmorrhoidalibus externis copia ad hunc delata, huic quoque, quicquid malorum hæmorrhoides externæ cohibita producere in hoc sexu forte queunt, ut potissimum communicetur, necesse est.

§. XV.

Inter causas ulceris vesicæ antea (§. 9.) purulentam quoque materiam ex renibus in vesicam effusam retili; monui autem iam in præcedenti, aliunde interdum eam proficisci, licet postremo e renibus forte in vesicam eadem destillet. Luculentum huius rei exemplum affert *Hallerius in Comment. ad Aphor. Hippocr. 75. Sect. 4.* quod huc apponere non abs re erit. Mulier per quatuor menses integros miserat pus, & aliquando sanguinem puri commixtum. Medici consulti adhibent remedia ac si renes exulcerati fuissent,

sent, quod in eis per intervalla magnum dolorem sentiret mulier. Hæc moritur mense quarto. Dissecta est, inventi renes integri & vesica integra, at in corde inventi duo sunt calculi & abscessus multi, qui expurgabantur per urinas, neque in transitu pus dolorem infligebat renibus. Et apud *Bonet. L. III. p. 696.* historia legitur de virgine, quæ ante obitum urinas valde purulentas reddiderat, ac in cuius tandem mesenterio post mortem ingens puris copia visa fuit, renibus integris. Idem nonnunquam post abscessus in hepate, pulmonibus, cerebro, aliisque partibus ruptos fieri, crebra exempla testantur, & in adiecta l. c. nota confirmatur.

§. XVI.

In vias, quibus ad vesicam vel ad renes pus in hisce casibus feratur, iam inquirere non patitur instituti mei ratio: sufficit mihi rei veritatem exemplis confirmasse. Si quis vero verum illud pus esse, negare vellet, quod ab urina difficile admodum ad fundum matulæ secedere solet, seculus ac verum pus, sicuti *Martianus* hoc dubium movet, huic responso in *Boneto* ad *Obs. 13. p. 691.* adducta abunde, mea quidem sententia, satisfaciatur: quamvis ad meum scopum huius controversiæ rationes parum pertineant, qui id saltem nunc specto, ut novam hinc generationis ulceris in vesica causam deducam, cui, sive verum id pus sit, sive seculus ferres habeat, modo non debite excernatur statim, occasio nem subministrare posse, ex (§. 10.) adductis facile intelligitur.

§. XVII.

Potest vero interdum accidere, ut ea materia, de qua modo dixi in substantiam vesicæ ruat, cumque ibi affectum producat, cuius apud *Hippocratem* sub scabiei vesicæ nomine mentio fit. Nescio autem quibusdam hæc huius mali generis excogitata a me videri queat, quibus tamen ratio-

rationes allegabo , quæ , ut eam ita suspicarer fieri me induxerunt , liberum iis postea iudicium relicturus. Primo non infrequentes sunt in praxi medica circa criticos febrium dies eiusmodi metastases ; materiamque noxiam sæpissime ad inferiores partes ferri , ibique abscessus & ulcera efficere , notum est , ratione quoque huius phænomeni non obscura ; illa enim sanguine specificè gravior , & ad promptam debitamque circulationem inepta , per arterias descendere quam ascendere facilius potest. Secundo , cum eandem post factam in multarum partium morbis coctionem , interdum in vesicæ cavitatem deferri ex observationibus modo allegatis constat , cur non idem de huius substantia suspicari liceat , itineribus , quibus huc sine ambagibus materia pergat cum sanguine , obviis & facillimis , aorta nempe descendente , & hypogastricis arteriis , & hinc denique in vesicæ arterias rectissima & fere ad perpendiculum via , nisi quod deinceps in hac ipsa vario modo versus superiora inflectantur , eo consilio , ut hic fracto impetu heterogenea materia , sanguini adhuc intimius permixta , huc illuc in substantiam vesicæ deferri atque secedere possit. Hanc tamen scabiem interdum aliis adhuc modis fieri , facile persuaderi mihi patias.

§. XVIII.

Longum , nec in promptu facile esset , omnes eas causas enumerare , quæ intra corpus productæ vesicæ ulceri originem dare queunt , cum illæ satis in obscuro nonnunquam lateant , nec nisi sectione facta Medicorum contemplationi , ac forte ne sic quidem semper , se sistant. Unde eas in apricum producendas relinquo , quibus hæc examina in morbis defunctorum corporibus frequentius institueri licet. Produxi plures , & hoc satis erit ad præsentem scopum , fortassis etiam plurimis nimium videbitur. Sed hi
crunt

erunt fere, qui, postquam sibi generale aliquod systema de morborum generatione finxerunt, ex eo unice causas derivandas existimant, iis omnibus arroganter reiectis, quæ pulchritudini systematis sui officere queant, vel eius plane vanitatem arguant. Sed his, quibus solis libertas concessa est, de morborum historiis pro arbitrio disponendi, & pro veris falsisque declarandi, quæ sibi favere vel adversa esse cognoverunt, sensu suo abundare, aut carere potius, per me licet. Mihi vel ideo conquirendæ eæ sollicitius videbantur, ut ostenderem, quam parum fidendum sit eorum assertis, qui vix ab alia interna causa, quam a calculo in vesica latente, ulcus in ea produci posse statuunt.

§. XIX.

Quantis vero contrarium tum rationibus, tum observationibus in medium productis, evidenter a me ostensum sit; quarundam tamen adhuc aliarum causarum, unde ulcus illud proficisci interdum soleat, paucissimis tamen, mentionem faciam. Referrî itaque huc possunt inflammatio intestini recti vel eiusdem ulcus, eadem coli vitia, partium omnium interiorum abdominis abscessus, ex quibus versus exteriorem superficiem ruptis, pus in abdominis cavitate effusum, versus vesicam tandem progreditur; corruptio imprimis omenti longius protensa, sanguis quacunque de causa in abdomen effusus, aqua in hydrope ad vesicam libere ruens, inflammatio & ulcus uteri, maxime eiusdem cervicis, vasorum seminalium corruptio, & alia, quorum omnium exempla apud Bonetum passim occurrunt.

§. XX.

Venio nunc ad causas externas, a quibus vesicæ exulceratio provenire possit, in quarum tamen enumeratione breviori mihi esse licebit, quod earum in quolibet casu recensio magis ab ægro expectanda sit, quam a Medico de-

mon-

monstratio exigi queat; quamvis interdum curatius ab hoc illæ investigandæ sint. Pertinent vero huc contusiones & ictus graviores in pubis & perinæi regionibus; sectio calculi imprudenter instituta, in qua vel a cultri ineptiori administratione, vel a calculo, præsertim maioris & asperi extractione rudiore, parietes vesicæ læduntur; vulneris a sectione facti curatio perverse instituta; catheter ad explorandum calculum, vel in urinæ suppressione, vel alia de causa incuriosius intrusus, præsertim sphinctere vesicæ arctius constricto, aut a tumore, caruncula, scirrho, vel alio vitio via præclata; fistulæ in ano extractio, in qua ani sphincter, arcte cum vesicæ collo connexus, incaute nimis vulneratus, aut eiusdem vulnus negligentius habitum fuit. In feminis huc referri debet partus difficilis, in quo vesicam, & huius inprimis collum ita sæpe premi affici- que, ut exinde ulcus & fistula proveniant, *Mauriceau aph. 285.* consi- mat: quem tamen casum si quis forte inter causas internas recensendum potius fuisse putet, cum hoc de nomine disceptationem non instituam. Caterum hic notari meretur peculiaris cantharidum malignitas, qua vesicæ infesti sunt. Eas enim sive intra corpus assumtas, sive externe tantummodo applicatas, inflammationem & ulcerationem in vesica interdum ciere, satis observationibus constat, quorum exempla exhibentur in *M. N. C. Dec. I. A. II. Obs. 105. & A. II. Obs. 88.* Potum denique frigidæ post sectionem calculi aut lethali gangrænæ, aut fistuloso ulceri occasionem præbere, affirmat *Etmullerus in Colleg. pract. t. c.*

§. XXI.

Quæ de corporibus, in quibus ulceris vesicalis generatio expeditior esse soleat, in considerationem venire queunt, eorum pars ex hæcenus dictis facile intelligitur.

C

Sunt

Sunt vero quædam huc spectantia mihi nondum memorata vel pleniorẽ expositionem exposcunt. Quamvis igitur nulla ætas & nullus sexus ab hoc vitio plane immunis cenferi debeat; id tamen frequentius in virili quam in feminino sexu observatur, cuius ratio e §. 14. quodammodo peti potest. Et observantur certe femiæ hæmorrhoidibus tam internis quam externis minus quam viri obnoxia, nisi quod circa graviditatis finem cœcæ interdum conspiciantur, post partum tamen mox retrocessuræ; & si qua omnino ab hæmorrhoidibus in feminis quocunque tempore turbatio contingit, ad uterum præcipue malum derivatur, in huius excretionẽ solenni simul eiiciendum. Deinde veneris nimis frequens exercitium & equitatio eos viros, qui in utroque occupari amant, magis dispositos ad huius labis generationem reddere valent, dum in utroque casu sanguis impetuosius versus vesicam ruit, in priori etiam ob vesicularum feminalium viciniam ea vehementius irritatur. Ex utroque vero sexu opportuniore huic malo sunt, qui acida nimis intemperanter ingerunt, vina, liquores feculentos & flatibus gignendis idoneos & diuretica calidiora præter modum in usum trahunt, vitæ sedentariæ pertinacius dediti sunt, & denique qui parentibus hæmorrhoidariis, calculosis aut quibuscunque vesicæ vitii vexatis ortum debent.

§. XXII.

Inprimis vero porro notatu dignum est, quod idem vitium senilia frequentissime corpora occupare solear, cuius mihi phænomeni ratio, parum vulgo perspecta, nunc evidenter explicanda est, ut ea quæ deinceps de calculi generatione dicturus sum eo minus dubitationis habeant. Sanguinem ergo particulis acribus, salinis, tararcis referunt, & ad vesicam quæcunque de causa copiosius delatum

tum, ulceri materiam suppeditare posse, (§. 12.) ostensum fuit. Talem vero eum in senibus fere generari, scorbutus, arthritis, podagra, rheumatismus, & similes affectus, proveciori aetati familiares, immo ipsa senum urinae manifesto arguunt. Vnde quoque accidit, ut frequentius dysuria, stranguria atque ischuria iidem vexati observentur.

§. XXIII.

In primam huius dispositionis originem nemo hactenus sollicitè inquisivit, aut quod quidem valde ad rem faciat, ad eam explicandam attulit. Rem clare & naturali via deducit *Illustr. Dn. Praeses*, cuius proinde hic de ea sententiam exhibere, maxime e re erit. Ita vero celeberrimus vir rationes subducit: cum vergente aetate fibrae corporis omnes sensim rigidiores & compactiores reddantur, testante id in animalibus annosiorum carne, difficulter admodum coctioni obsequente, eaque de causa colatoriorum, quorum infinita olim multitudo humoribus se & excernendis inservisset, magis magisque imminuat numerus; proxime sequi, ut partium inutilium, a sanguine certe separandarum, nimia nunc copia huic admixta remaneat, quae maiorem dein ipsa circulatione acrimoniam acquirat. Ipsum iam ventriculum, priori robore amisso, cibos lentius & minus debito subigere; hinc acoris, praesertim post cibos potusve acidos assumptos, in ventriculis senum, multis se prodentis indicibus, originem, hinc ipsarum acidarum particularum copiam maiorem sanguini sese iungentem, minorem vero carum, quam antea, ob cutis spiraculorum magnitudinem & numerum diminutos cum sudore effluxum. Ipsos renes materiam terrestriorem & tartaream non iam amplius in debita quantitate segregare. Iam bilis minus, quam par sit in hepate secerni, & omne se- & excretionis negotium mirum quan-

tum lentius procedere. Deficere postremo priorem feminis generationem & parcius id sequestrari, hocque ipsam iam acre, iam inefficax esse, ut non modo sanguini eum, quem olim, communicare porro vigorem non valeat, sed huius potius impuritatem adaugeat. Enfontem malorum, quæ senibus ultimam tandem perniciem minantur, uberrimum, quemque si attendere velis, ipsa tibi natura monstrat!

§. XXIV.

Sequitur, ut notas, quibus innotescere extulceratio vesicæ, & a renum inprimis exulceratione distingui queat, quanta id fieri licet diligentia, tradam. Potiores iam apud Hippocratem recensita reperiuntur, cuius ergo in iis explicandis inprimis auctoritate utar. Primum quidem horum ab ipso *Aph. 75. Sect. IV.* adductum ambiguum est, verba ita habent: *si quis sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.* Et de pure etiam aliud dubium movet *Hollerius loco §. 15. citato*, ansam ab historia ibidem allegata arripens, cuius ratio & solutio ex ibidem dictis percipitur. Cruenta vero mictio interdum sine alterutrius partis ulcere vel præsentem vel subsequens obtingit, sanguine scilicet post violentiorem corporis motum aut in febribus quibusdam per arteriolarum extrema in renum tubulos secretorios irruente: qualis tamen fluxus sine renum exulceratione durare diu nequit. Cæterum non incongruum erit notas hic apponere, quibus purulentam materiam in vesica genitam ab ea, quæ in renibus facta est, distinxit *Riverius Prax. L. 14. cap. 5.* *Pus a renibus, inquit, procedens melius coctum est, album scilicet leve. Et minime fetidum, quia parenchyma renum carnosum melius concoquit: tum pus copiosius est, ac urinae magis permixtum, quæ lacti similis perfunditur, donec longe post mictionem pus ab ea separetur, Et in fundo residet: a vesica ve-*

vo emanans purulenta materia pauca est, neque adeo concocta, sed cruda, variegata, gravicoles: pars enim exsanguis & debili calore prædita materiam sufficienter elaborare nequit: ex collo autem vesicæ, aut meatu urinario sincerum pus absque urina sepe excernitur.

§. XXV.

Magis distincta signa ab Hippocrate in sequentibus adducuntur, nempe (2) stranguria *V. aph. 80.* cui iungi debet dysuria, licet hæc quoque, purulenta materia e renibus delata, adesse posse, (§. 9.) ostenderit, & *Celsus lib. II. cap. 7.* inter renum affectorum notas ea ponat. Recte tamen monet *Riverius l. c.* in vesicæ ulcere perpetuam adesse dysuriam & continuum doloris sensum, cervicem infestantis, in renum vero exulceratione dilucida dysuria & doloris intervalla. (3) Dolor in hypogastrio *aph. eod. ac pectine, aph. 39. Sect. 7.* quod signum præcipue de vesicæ affecta testatur, & cui iungi debent tensio & membri virilis tensio. In renum vero exulceratione tensio se ista habent. Dolor enim lumborum magis regionem occupat, & adsunt interdum ructus & vomitus biliosi. Vid. *Cels. l. c.* (4) Gravis urinæ odor, *aph. 81. Sect. 4.* de quo *Riverii* sententiam §. antec. iam adduximus. Hunc tamen *Celsus l. c.* renum affectorum notis annumerat, in quo vero casu rarius is observatur. (5) Squamæ urinæ admixtæ, *eod. aph. & in vesicæ scabie urinæ crassæ;* cum qua furfuracea simul minguntur, *aph. 77.* Inter renum vero exulceratorum signa refert carunculas parvas & veluti pilos cum urina exeuntes. *aph. 76.* Caterum, quæ a *Celso l. c.* præter iam recensita ad distinctionem utriusque affectus proponuntur, vix perpetua, & utrique fere communia esse observantur.

Dicendum nunc de mali huius consecrariis est, & quid sperare vel timere æger, ulcere in vesica hærente, possit. Difficilem vero admodum istud habere sanationem, & plerumque omnem in eo curando operam oleumque perdi, unanimum fere consensu Medici affirmant. Ratio in promptu est. Membranacea pars est; parietibus eius continuo allabatur urina, præsertim cervici: unde quicquid carnosior hæc pars melioris spei promittere videri possit, perpetua id irrigatione atque irritatione motuque eius vanum rursus redditur. Dari tamen interdum sanationi locum, calli in dissecta vesica toties reperti, (Vid. *Bonetus* passim) & exempla ex hoc ulcere curatorum, evidenter probant. Et posse purulentæ materiæ in vesica eruptionem salutariter etiam evenire, *Hippocratis* iam observatio est in *Coac. Prænot.* Ita enim, *Vesicæ* inquit, *dura & dolentes omnino quidem male sunt, pessime vero cum febre continua.* Nam dolores ab ipsis vesicis ad occidendum sufficiunt, & ubi his non valde egerunt. Solvit autem hos urina purulenta prodians, albam ac levam subsidentiam habens. His vero non solutis, neque vesica mollescente, in primis circuitibus agrum moriturum esse, timor est. Vtunque sit, rarior perfecta huius ulceris sanatio censei debet. Præcipua in senibus difficultas, & ubi a calculo maiore vel humore acri, viscido, magna vesicæ portio excisa est. Raro tamen etiam cita mors subsequitur, nisi febris vehementior adsit, vel inflammatio accedat, aut in aliam corruptionem graviolem ulcus subito degeneret. Sapissime variis antea aliis phænomenis idem occasionem præbet. Neque enim est dubium, quin scirrhi, steatomata, cancri & alia huius generis mala, quæ in vesica post mortem sæpe reperiuntur, talem plerumque originem habuerint. Sed de his, notioribus quippe ulceris vesicæ

sequelis, plura commemorare non necesse est. Propero ad alia phœnonema, quæ vulgo inter huius mali effectus vix agnoscuntur, & proinde paulo curiosiorem inquisitionem requirunt.

§. XXXVII.

Atque hic in primis nominandus mihi venit calculus vesicæ, de cuius prima origine tam inter se dissentiant auctores. Equidem *Fernelius*, vir magni in medicina nominis, prima eius rudimenta in vesica provenire prorsus negat, semperque illa a renibus huc deferri statuit, *Pathol. L. VI. c. 13.* Alii quanquam prius in dubium plane vocare non ausint, rarissime tamen generandi initium in vesica fieri contendunt, nec nisi in infantibus & pueris. Ad ipsam veram huius calculi, vesicæ indigenæ, compositionem haud aliam fere materiam asserunt, quam arenulas, aut terrestrem illam & crassam, utramque rursus e renibus cum urina huc missam. Quarum opinionum epitomen exhibet *Silvaticus Cent. III. Consil. 66.* Sed supervacaneus sæpe labor est, pace id secus sentientium dicere liceat! aliunde ea semina conquirere velle, quæ ab ipsa frequenter vesica satis large suppeditantur. Vti ergo illa ex crassioribus particulis, urinæ permixtis, calculi generatio in pueris infantibusque forte plerumque locum habere, concedi potest, neque eorum, qui senum vesicas infestant, prima fundamenta e renibus advehi contra manifestam experientiam prorsus negaverim: ita in his vesicæ ulcera primam sæpe, si non sæpissime, originem præbere calculo ex sequentibus observationibus haud frustra argui existimo.

§. XXXVIII.

Equidem immo ipsum pus quam aptam calculo generando materiam præbeat, lapillorum in pulmonibus phisicorum, & aliarum partium abscessibus post mortem reper-

pectorum exempla abunde confirmant. Enimvero in tenaci iam & viscosa materia non alia re opus est, quam us humiditas, quæ perfectam hactenus cohesionem impedit, caloris accessione dissipetur. Quodsi vero alia salina, tartarea vel terrestris, quales in vesica temper præsto sunt, accedat, effectus eo promptius sequitur. Ipsa (2) calculi in renibus generatio egregie mihi hanc sententiam confirmare videtur, quem non ex aliis frequentius quam modo recensitis causis, provenire, luculentissime demonstratur in *Diss. sub Exc. Dni. Præsidis tutela habita, & observationes ac cautiones practicas in curatione calculi exhibente.* (3) Propius huc spectant, quæ ibidem §. 8. adducuntur, lequentia verba: *non semel, sed iterum sæpiusque observatum est, veterem gonorrhœam in mictionem purulentam & in calculosam vesicæ dispositionem transisse, eo quod ob vicinitatem vesicæ substantia, disperso fermento ulcerofo, in consensum trahatur. Neque unquam facile grandis in vesicæ calculus progignitur, salva ac integra eius substantia, cum plerumque ea erosa atque exulcerata observetur.* (4) Interdum sola in renibus vesicæ lapillos offert, renibus integris, & a calculo liberis. (5) Generationem calculi haud raro præcedit auctus cruentus, mox subsequente purulentæ materiæ excretionem, idque nonnunquam cum vesicæ affectus notis manifestis, ac sine ullo lumborum dolore aliisve renum affectuum notis. (6) Maxime tamen hic attentionem mereri videtur insignis illa hæmorrhoidarum externarum, præcipue olim fluentium, & nunc suppressarum, cum mictu cruento & calculo conspiratio. Quam enim ex hæmorrhoidibus turbatis vel suppressis mictus cruentus & ulcus vesicæ prompte deriventur, supra a me demonstratum fuit, & dubito, an quis tam expeditam ulceris in renibus exinde generationem ostendere queat.

§. XXIX.

Sed uti ista calculum e vesicæ ulcere progigni posse, dubitare non sinunt: ita sine adventu peregrini seminis eius generationem hic omnino interdum fieri, luculentissimo argumento mihi videntur esse calculi in ipsa vesicæ substantia reperti, quorum exempla evidentissima habent *Cattierius Obs. 3. Bauhin. Theatr. Anat. Lib. 1. cap. 26. Bonet. L. III. p. 656 §. 18. Tulpius Obs. L. IV. cap. 36.* alia, utpote obscurius descripta, & proinde nonnihil dubitationis relinquenda in præsentem non allegabo. Qui vero in his casibus per ureteres e renibus calculos intra vesicæ membranas delapsos fuisse affirmant, & proinde illos in cavitatem vesicæ hiare negant, parum certe eorum insertionem attenderunt, cum extremitates suas satis conspicue ultra interiorem vesicæ membranam in huius cavitatem exporrigere observentur. Eandem quoque confirmare existimo calculos, qui vera membrana, hoc est, ex fibris contexta, inclusi intra vesicæ cavitatem delituisse leguntur, sive illi hic ab omni vinculo liberi fuerint, sive vesicæ tunicis arctius alligati. Vid. inprimis *Tulpius Obs. lib. III. cap. 5. Verzascha Obs. med. 52.* Unde enim & qua via hos calculos, præsertim maiores, si eorum in vesicæ generationem negas, huc allatos dices, aut unde tandem istud membranaceum integumentum, seu minores adhuc, seu adulti eo migraverunt, derivabis? Nec dubito huc denique referre exempla eorum calculorum qui in sinibus ad latera vesicæ efformatis ceu in sacculo reconditi passim observati memorantur. Vid. *Talp. Lib. IV. cap. 48. Bonet. Lib. III. p. 592. §. 4.* Ut enim nunc de variis hisce casibus summam sententiam meam dicam, antea allegatis rationibus adductus, suspicor, materiam purulentam, accessione præsertim particularum salinarum & tartarearum, tenaciorem redditam, ut

D

pro-

profluere liberius non possit, intra vesicæ interdum substantiam sensim in calculum transformari ac novæ subinde materiæ accessione in maius volumen excrecentem parietes simul, quibus coercetur, paulatim extendere & ampliores reddere, ut cum his quasi innatus vel annatus vesicæ scrutatoribus videri queat. Idem sic progressu temporis auctus, pondere, vel quod natura semper corrumpas partes ab integris separare soleat, cum velamine suo instar maturi cuiusdam fructus, a vesicæ substantia vel prorsus vel aliqua ex parte facile abscedit, vel si magis versus exteriora vesicæ, aut partem ano incumbentem propendeat, peculiarem sibi faculum, ab interiori parte, pure quippe excla, pervium efformat.

§. XXX.

Neque vero huic sententiæ de prima calculorum vesicalium generatione obstare existimo, quod si factò examine plerumque inclusum minorem & hunc quidem coloris ex flavo rubescentis, corticem de reliquo album habentes, ostendisse perhibeantur. Possent enim his forte satis multa aliorum calculorum qui eo caruerint rursus opponi, Fac tamen remita se semper habere: eadem huius diversitatis ratio facile deprehenditur, sanies nempe seu materia ex ulcere destillans, sanguineis striis colorata, cui si ve a renibus illam arcessiveris, si ve in vesica productam staueris, progressu temporis, particula terrestriores & mucosæ obductæ corticem constituunt. Quod tandem attinet ea exempla, ubi calculo in vesica hærente, renes simul vel calculosi, vel purulenti saltim comparuerunt, a quibus novum contra hætenus memorata argumentum desumi queat; ex illis ne semper quidem concludere licet, renum mala vetustiorum habuisse originem, tantum abest, ut iusto inde ratiocinio effici queat, e calculo vel pure renum vesicæ calculum suam traxisse. Sicuti enim renibus nephritide gra-

viorè

viore vexatis, in vesica vehementiorem interdum concitari spasmus, qui inflammationem & ulcus in hoc loco patriat, supra monitum fuit; ita hac ipsa vesica vel a calculo vel ab alia causa inimicus laessita, cur non idem spasmus a consensu ortus eadem in renibus mala producere & sic calculo originem præbere possit? Sed pluribus hoc de reagere dissertationis angusti termini non patiuntur.

§. XXXI.

Perquam vero sese nunc commodus offert locus allegandi casum viri de republica literaria olim meritissimi, *Isaaci Casauboni*, tristem æque ac memorabilem, cuius passim ab anatomicis & practicis scriptoribus mentio fit & qui in *Mangerii etiam theatro anatomico Tom. I. p. 409. sqq.* & *Bonetti sepulchreto Lib. III. p. 644. sqq.* integer recensetur; unde potiora, & quæ huic tractationi lucem aliquam affundere queant, huic transferam. Duodecimo ante obitum mensē, postquam hæc nus immodicam vir egregius dies noctesque studiis operam navaverat, punctoriis doloribus inter meiendum & urinæ ardoribus fatigari incipit, noctu præsertim importunis. Invalescunt indies stranguria & dysuria, gravis adest pectinis dolor, grave ano incumbens pondus, inter meiendum tensus, & dolor per totam urethram se extendens, maximus vero in glande; ingens in dorso calor, urinæ ut plurimum pallida, cum mucoso sedimento post equitationem vel vehementiorem ambulationem, cum arenosis granis, crassioribus, vel tenuioribus lapillis rotundis. Sexto ante obitum mensē in hypochondrio sinistro prolic tumor; primum instar iuglandis, paulatim auctus ad pugni magnitudinem, quo durius manū tractato vesica dolebat vel micteriebat. Disparet interdum, mox in conspectum rediturus. Paucis ante ultimam horam diebus æger reversus ab itinere quod decem millia-

rium Anglicarum rheda confecerat, mingit frequentissime, aucti dolores, aucta stranguria cum dysuria, urinæ cruentæ cum sedimento mucoso, quod maxime tenacis & vitreae pituitæ simile aliquid puris admixtum habebat. Invalescit inter meiendum tenens, excluduntur calculi exiles quam plurimi. Invadit febris, quæ antea per intervalia occupaverat. Post assumpta medicamenta urinæ olidæ, turbidæ, instar lixivii profluunt sine levamine; ardor internus molestissimus, calidissima urinæ; dimidia lotii pars mucus, aliquando quicquid redditur mucus est, tam tenaciter coharens, ut vix divelli possit. Post eius ingentem quantitatem redditam inducias ad duos vel tres dies hoc symptoma dat, nova accessione facta denuo recurrit. Durant hæc ad viginti dies cum continua febre, urinæ scetore adeo ingenti, ut spiritus oris ipse eum redoleat, donec tandem prorsus labe confectus, ultimum spiritum sex & quinquaginta annos natus reddit. Dissolto cadavere sub exitum vesicæ sarcoma conspicitur; prostratæ quadruple majores, quam fert earum natura; vesicæ corpus contractum, spissum, cuniculis quasi exsculptum, quorum cavernula lapillis infinitis rotundis, scatebant; tumor interius in collo, ad sinistrum latus vesicæ per via rotundo foramine, quatuor digitorum apices admittente, in saccum, quæ urina turgens capacitatis erat ad vesicam sextuplæ. Habuit saccus ille tunicas tres cum vesicæ membranis continuas, spissas admodum cum insignibus nervis & vasis. Situs talis, ut totam hypogastrii partem sinistram occuparet, instar vesicæ intra peritonæi duplicaturam latitans: figura eius inæqualis, ita ut infra foramen in forma sacci pars propenderet plurimum. Vtraque vesicæ lotio turgens plenissime: est in additiæ fundo, infra foramen pensile, ingens saburra purris & olidi mucii, sive phlegmatis vitrei, quod cum
tanto

tanto nisu & dolore a misero profundebatur. Vesica ipsa neque ulcerata, neque inflammationis præ se ferens vestigium: additicia interna membrana erosa variis in locis, atque ob inflammationem rubra, livida, nigra, gangrana proxima. Vreteres in vesicam definebant loco conlucto. Ren dexter totus purulentus: sanus sinister.

§. XXXII.

Habes syndromen phænomenorum, quorum explicatio multorum hæctenus clarissimorum in medicina viro- rum ingenia exercuit. Maximum cunctis monstrum vi- sum sacculus vesicæ adharens, cuius productionis ratio- nem plerique non alibi, quam in vi *πρωκτῆ* insolenti & gravi errore statim a conceptione in hoc subiecto ludente, & quod materiam superfluum in alios usus convertere ne- sciverit, eam exinde *ἐκ ποσῶν* efformante, reperiri posse exi- stimarunt. Mihi ex supra dictis illorum omnium deriva- tio non valde difficilis videtur. Ostendam id in potioribus momentis, cum omnia deducere hic non liceat. Refe- rendum vero morbum esse inter vesicæ exulcerationes, o- mnia manifesto arguunt. Ad sunt causæ, procatarticae diætæ, vita hæctenus pertinacissime sedentaria, noctes in- somnes actæ, inde virium diminutio, excretionum sup- pressio, digestionis negotium male procedens, & mox pes- simo consilio longiora itinera equo, rheda, pedibusque confecta. Adest ætas, quam huic malo maxime oppor- tunam esse memoravi, allegatis simul huius rei causis e- videntissimis. Ad sunt stagnantis in vasis hæmorrhoidali- bus externis, præcipue in vesica, sanguinis, & hinc pro- ductorum ibi spasmodorum, abscessuum, ulcerum, lapillorum signa tam significantia, ut non ex aliis hæc mala certius cognosci queant. Accedit in progressu febris, antea ob

leviorem inflammationem mitius affligens, nunc abscessu orto aucta, & ob violentiorem corporis motum sanguis ex ulcere & lapilli a purulenta materia geniti prodeunt. Adfunt in vesica dissecti cadaveris sarcoma & tumor, in collo harentia, in reliqua parte cavernula lapillos custodientes. Verba tam hæc omnia sunt luculenta, ut ad supra dictorum confirmationem nullum magis aptum exemplum adduci ad me potuisse putem. Sed restat de sacculo dicendum Vnde ergo iste? forte hic responsio temeraria videri queat. Respondebo tamen, ab apostemate intra vesicæ membranas harente, quod affluxu novæ subinde materia exterioris parietis partem sensim sensimque dilataram intra peritonæi membranas sustulit. Hinc enim is ab externo tactu dolor, hinc istud ingens & prorsus non aliunde derivandum tenacissimi & fetentis mucii profuvium, hinc febris ob continuam productionem purulentæ materiæ, semper vexans, semper acrior, hinc additicia sola erosa & corrupta post mortem inventa, & in huius fundo infra foramen pensile ingens saburra putris & olidi mucii, ceu manifestissimum indicium, ex quo olim loco illam colluvies prodidisset. Qui enim hanc *ἐκφυσι* a natura errante effectam statuunt, his phenomenonis quomodo satisfacient? & num bonam eam matrem in hoc turbato morbi statu mucum tenacem & gravem contra primas mechanicæ regulas versus illa ad superiores sacculi parietes, ut hos unice distenderet ac eroderet, naturali vesica salva relicta, sustulisse affirmabunt? Ne quis vero ingentis huius sacculi in eò loco efformationem frustra a me excogitari putet, adducam ex *Eph. N. G. Dec. I.* observationem *Exc. D. D. Segeri*, quæ ibi decima sexta est, & mihi egregie illam genesin confirmare vide-

tur. Deprehendit nimirum is aliquando in exteriori & superiori vesicæ superficie insolitum finum, magnitudine pugni, quem in membranis efformaverat pus, quod difficisso eodem cum fetore effluebat. Et *Dodonæus* exemplum affert vesicæ, cuius una membrana ab altera fuit divulsa, copioso intermedio pure. *Obs. med. cap. 41.* Neque me quicquam movet ista asciticia vesicæ in nostro casu crassities, & quod e tribus membranis composita fuerit observata. Quam enim parum explicatione meæ ista ob sint, pluribus ostendere liceret: sed hæc quidem, ceu ex vulgaribus observationibus anatomicis & chirurgicis facile intelligenda, longam hic deductionem non requirunt.

§. XXXIII.

Claudant hanc de exulcerationis vesicæ sequelis transactionem sequentes observationes, ex quibus, quam insolita illa interdum pariat phænomena, perspicui potest. Primam huc integram allegare placet, ceu notabiliorem, & quod præcedenti §. dicta ulterius confirmet. Mulieri per plures menses hypogastrium ita indies intumuerat, ut medici quidem & obstetrices, & quidem non unico, sed plurimo foetu gravidam iudicarent; menstrua enim substituerunt, mammae distendebantur, immo cum postremis mensibus lac interdum effluere viderent, mammaeque rursus flaccescere, abortum metuebant, misera autem undecimo mense tabe consumpta mortua est. In cadaveris abdomine putrescente nihil quam humor lentus foetidus ad tres vel quatuor libras inventus, atque in vesica urinaria, quæ insigniter intumescit, parte antica superiore tunica exterior disrupta visa est, cum magno ibidem abscessu, pure multo ac foetido subtus scatente, quod intra ambas vesicæ tunicas amplum spatium ambiebat, illæsa penitus tunica

nica interiore. Vterus sine omni labe. Ante annum vac-
cam emulgens ab ipsa calcitrante circa pubem violenter
percutta fuerat. *Joh. Helwig. Obs. 124.* Altera sit, quod
vesicæ ulcus inderdum illius parietes profus erodat, ut urina
profundatur in abdomen, *vid. Tulp. L. III. c. 2. Severinus
de abscessibus p. 281.* & ita asciti originem præbere possit.
Vid. Dodonæus cap. 34. Solent denique nonnunquam post
vesicæ ulcerationem illius membranæ paullatim integre
abscedere, & hinc urina cœu foliacea quædam sedimenta
secum ferre, quod in quodam per duodecim annos conti-
gisse, autor est *Joh. a Belloforti Comment. ad Galeni libr. de
Vrinis p. 81.*

§. XXXIV.

Discipiendum nunc denique est, quibus remediis ve-
sica ab exulceratione præservari, aut hac iam facta sanari
queat. Sed ægrius eicitur hostis quam non admittitur.
Quod ergo præseruationem attinet, cautela hic necessaria
ex iis, quæ supra de mali huius causis dixi facile dedu-
cuntur. Plurima harum pars a plethora oritur. Nam ex-
inde uti in aliis partibus, ita in vesica etiam, si huc san-
guis copiosius feratur, stagnationes, stases, inflammatio-
nes, spasmi & id genus alia incommoda, quæ ulceri pro-
ducendo idonea esse demonstravi, proveniunt. Hæc ita-
que si adesse iudicatur, mature venæsectione obviam eun-
dem est, magis, adhuc, ubi modo recensita symptomata,
iam urgent. Ac quam late quidem huius remedii in co-
hibendo maligno hoc hoste usus pateat, vel exinde appa-
ret, quod inurinæ difficultate, monente iam *Hippocrate
Aph. 36. Sect. VI.* Stranguria, hæmorrhoidum suppressione
mictuque cruento sæpe nil magis proficiat, ipseque calcu-
lus ex sententia celeberrimorum Medicorum, haud alio
feli-

feliciter avertatur. Non minus auxilii aqua hic promittit, levior praesertim & calida. Diluit enim sanguinem & circulationi aptiorem reddit, stagnationes impedit & tollit, excretiones promovet, spasmos lenit, ipsumque mucum qui variis modis vel ulceri vel calculo ansam praebere solet, incidit, & hunc non minus quam arenulas & lapillos cum urina educit. Vnde etiam sedulo aqua, calidae praesertim, potatores renum & vesicae morbis obnoxii vix observantur: ipsarumque aquarum, *νετ' εζοχη* salubrium dictarum, quatenus in iisdem malis tam egregium solatium afferunt, vires non nisi in aqua copia quaerendas esse, passim gravissimis rationibus Exc. Dn. Praeses adstruit. In primis huius remedii frequens usus commendari meretur iis, qui vitam sedentariam agunt, vel corpus vehementius & crebrius, maxime equitatione exercent; cum in iis ex- & secretionis negotium non satis, in his impetuosius peragatur, ac proinde ibi stimulo, hic freno, atque unde ferum deperditum restitueretur, opus sit; quae omnia ab aqua commode praestantur.

§. XXXV.

Hae sunt generalia auxilia, quibus si probe & opportune uti scias, neque ceu nimis vulgaria contemnenda caepures, satis securus, magis certe, quam omni pharmacopoli supellectile instructus, a formidoloso hoc hoste, & quae is minatur, agere poteris. Eadem senilibus corporibus tutissima sunt remedia, praesertim aqua calida. Nam & humorum acrimoniam temperat, & excretiones promovet, & poros patulos reddit. Quia vero in his acidum etiam in primis viis & alibi abundare & digestionis negotium minus vigere monui; perquam utilis iis erit usus pulverum absorbentium, salium digestivorum, & stomachicorum, inter quae postrema primum sibi locum merito vendicant essentia corticum aurantiorum, & elixir balsamicum

E

Dni.

Dni, Præsidis. Ad sanguinis vero crasin corrigendam adhiberi possunt, quæ hoc titulo nota sunt, tinctura tartari, antimonii aeris, succini & alia, maxime vina Hungarica, non uno hic nomine commendanda & commendata ab Ill. Dno. Præsede in *Diss. de vini Hungarici excellenti natura & virtute*. Et si alvus officium suum segnius faciat, stimulandus is interdum lenioribus laxantibus, imprimis rhabarbarinis, & ex manna, casia, tamariudis paratis, relictis omnibus fortioribus.

§. XXXVI.

Cæterum si ea mala ingruunt, quæ vesicæ exulcerationi proximam originem dare in superioribus ostendi, mature semper occurratur iis remediis, quæ in quolibet eorum ceu maxime proficua usus comprobavit, & quorum recensio, quum integrum librum exposcat, & passim a Medicis facta sit, hic a me prætermittitur. Adiciam tamen quædam de mictu cruento in vesica orto, & huius inflammatione, quod ea paullo curiosiorem curam efflagitare mihi videantur: ac in illo quidem, præter ea, quæ in eo casu, ubi in renibus vitium est, commendari solent, hic quoque profutura. Externe discutiendi & roborandi sine Exc. Dn. Præsides imprimis laudat aquam vulnerariam (Arquebusaden-Wasser) pubi & perinæ applicandam; *Vid. Med. Consult. Obs. supra cit.* Interne vero forte prætium operæ hic facere possit decoctum vel infusum arnicæ, in pulmonum læsionibus tantopere nuper celebrari cœptum remedium. Cæterum ne sanguinis grumi in vesica forte relictæ cum mucositate ibidem hærente coire & calculum producere queant; facta consolidatione omnino opus erit aquæ, maxime calidæ, potu, ut sic nocens materia in vesica dissolvatur ac cum urina mature excernatur. In inflammationis casu, iis remediis, quæ in inflammatione reliquarum partium internarum locum habent, pugnandum, maxime ve-

næ-

næfectione; externe vero ad stricturam fibrarum vesicæ relaxandam adhibenda cataplasmata emollientia & paregorica. Sed duæ hic imprimis observationes necessariae sunt. Nam si inflammatio vesicæ collum occupat, quod communissime fieri dixi, hoc arctius spasmo constringitur, & tum hac de causa, tum a tumore, urinæ excretio impeditur solet. In eo ergo casu anceps valde curatio redditur, quia & potus, in inflammationibus internis tantopere agris expetitus & utilis, parcius concedi debet, & urina, si forte iam copiosius ibi hæreat, gravissimum periculum cedere valet, nisi viam inveniat: quæ itaque quocumque modo illi patefacienda est. Cum vero catheteris usus hic minime locum habeat, suadent auctores perinæ puncturam instituendam. Vid. *Exc. D. D. Heisteri Chirurg. p. 648. §99* cui tamen ipse puncturam supra os pubis iuxta lineam albam præfert, & præferri omnino debet, quod illa prior, quacumque ratione peragatur, cum in ea vesicæ collum vel proxima lædantur, malum sine dubio exasperatura esset.

§. XXXVII.

Quod si vero staseos discutio obtineri nequeat, in abscessum morbus transit, vel alia graviora mala. Ille, qui solus medentium curam admittit, successisse inflammationi cognoscitur, si febris & reliqua symptomata post dies aliquot non remittunt, immo gravius urgent, pondus etiam quasi in pubis & perinæ regionibus sentiatur. In curatione prima utique febris ratio habenda est, sique illa vehementius sæviat, pulveres temperantes, iulepi refrigerantes, emulsiones ex seminibus quatuor frigidis & citri huiusque succus: sin lentius agat, alexipharmaca temperata, præsertim essentia Dn. Præsidis hoc nomine laudata, locum inveniunt. Spasmodorum vero & dolorum violentiam nil quicquam præter spiritum eiusdem anodynum promptius coercet: laude tamen sua non prorsus carent essentia croci vel castorei, trochisci alkekengi cum opio, sperma

ceti & alia. Externe supra laudata, & in his axungia hu-
 mana, pinguedo castorei, unguentum dialthææ, populio-
 nis, oleum hyperici, verbalci cum croco proficiunt. Quæ
 antea de urina suppressione & potu hinc parcius prabendo
 monui, hic quoque observanda sunt. Sed novum incom-
 modum accedit, novas cautelas poscens. Omnino enim
 necesse est, ut apostema mature aperiatur & pus e vesica
 derivetur, quia alioquin mora acrius semper hoc redditum,
 graviolem exulcerationem, fistulas aliaque pessima sym-
 ptomata parit. Raro autem sponte sua, nisi damno jam fa-
 cto, dirumpitur, & excretionem vel ipsius puris tenacitas,
 vel tumor adhuc subsistens, interdum impedit. Pro utro-
 que scopo obtinendo, iniectionis lactis tepidi tentanda est,
 ac si parum illa proficiat, ad ultimum auxilium, cultrum
 confugiendum & perinærum dissecandum eo in loco, ubi
 sectio calculi cum magno, quem vocant apparatus, per-
 agi solet, vel methodo *Eratris Jacobi*, sed a *Ravio* emenda-
 ta, de qua vid. *Cel. Heisteri Chirurg. p. 642. fqq.* Præstat
 enim rebus ita desperatis anceps quam nullum remedium
 experiri. Satis sic tamen probatum illud in eo casu esse,
 binis exemplis, e *Riolano* de promptis & omnino attentione
 dignissimis, docet *Bonetus L. III. p. 634. fqq.* In feminis ve-
 ro vix unquam necessitas tum huius tum antec. §. memora-
 ti auxilii usum requiret & satis tuto catheter adhiberi pote-
 rit, cum & vesicæ orificium magis amplum illæ habeant,
 & liberior ad eam accessus pateat. Ceterum ruptione fa-
 cta, sive a natura sive artis ope, ac expurgato probe ul-
 cere, curatio iis remediis peragenda est, quæ nunc ceu in
 omni exulceratione vesicæ celebrata, strictim tamen re-
 censebo.

§. XXXVIII

Pertinent ergo huc I) abstergentia, & traumatica le-
 niora, e vegetabilium regno desumenda, ac in forma deco-
 cti

Et, infusi, vel succi aut syrupi adhibenda. Ex animant um vero regno huc referri inprimis possunt, sanguis hirci exsiccatuſ & sperma ceti, quod poſterius ſanguinis grumis in veſica hærentibus reſolvendis & ſpſinis leniendis perquam idoneum remedium eſt. 2) Gelatiſoſa, viſcoſa, baſama temperatiora, e. g. Gummi tragacanthum, Arabicum, ſarcocolla liquiritiæ ſuccuſ, ſemina frigida, maſlix, reſina laricea, abietina, terebinthina, vitellum ovi in bolos, pilulas, trochiſcos, emulſiones redigenda. Qua de cauſſa hic inprimis commendandi ſunt trochiſci alkekengi, utpote ex pleriſque horum compoſiti. it. troch. de Karabe, de terra ſigillata. 3) Magnus & variuſ hic lactis uſuſ eſſe poteſt. Lenit enim dolores, urinæ acrimohiam temperat, abſtergit & conſolidationem iuvat. Cavendum tamen ne acido in primis viis abundante oblatum, pluſ damni quam ſolatii adferat. 4) Alvi probe ſemper ratio habeatur, quia tum ſacibus & flatibus diutiuſ hic commorantibus, tum etiam a frequentiori excretionem veſica varie perturbari poteſt. Ad externum uſum varia ab auctoſibus commendari ſolent: iniectiones ex lacte; decocto hordei, ſuccis detergentibus, melle, aqua chalybeata, cum vel ſine pulveribus glutinantibus, adſtringentibus & aliis. Quæ tamen omnia hac ſ. recenſita multaſque alia huiuſ generis, quarum prolixam enumerationem inſtituit, *Plateruſ in prax. Med. Tom. III. p. 776.* eſſi ſua laude non ſunt defraudanda, pluſ ſæpiſſime tamen promittere, quam re ipſa præſtare obſervantur. Quare ſequentes adhuc cautelas adiciam, iisſque hanc diſſertationem ſiniam.

§. XXXIX.

I. In exulceratione veſicæ magiſ opera danda, ut ſanguinis vitia corrigantur, vitæque ratio, qua id malum fovetur, mutetur, quam externiſ remediis pugnandum eſt. Solent enim ſic ſæpiuſ ulcera alia peſſimi moriſ ſponte ſa-

nari; in recenti tamen ulcere externorum, nunquam certe prorsus spernendorum, usus esse maior potest.

II. Si exulceratio orta est a calculo in vesica harente, hoc non remoto curatio frustra suscipietur.

III. Sine convenienti vitæ regimine, cibis boni succi & aquæ sufficienti potu, omnis alia medicatio irrita est.

IV. In hoc malo neque vitam nimis sedentariam & otiosam agere, neque corpus vehementius exercere decet.

V. Inter præstantissima remedia adversus vesicæ ulcerationem & ad calculum averendum aquarum salubrium usus censeri debet. Laudat imprimis Spadanas *Herr. ab Heer & Tulpius* deploratam vesicæ ulcus, omnibus aliis frustra adhibitis, iisdem debellatum tandem fuisse refert, *L. II. cap. 53.* In graviore tamen exulcerationis casu vitandæ sunt, quæ nimiam salis copiam secum vehunt. Vid. *Diff. cit. de Curat. calculi.*

VI. Nocent in hoc affectu vina omnia acida, austera; moderatus vero dulcium, imprimis Hungarici, usus, non modo non nocet, sed egregie prodest. Vid. *Diff. cit. de Vino Hungar.* & meretur hic allegari locus ex *Aetio serm. XI, c. 22.* de scabiosa vesica: *a mordacibus igitur & quæ humores acres ac saeviores reddunt abstinendum. Exhibenda autem vina dulcia, lac & gallinæ, aut hædorum aut agnellorum inscula.*

VII. In senibus nunquam vilia remedia putentur, quæ supra illis ad præsertionem commendata sunt. Sane potissimum iisdem curationis quoque momentum absolvitur.

VIII. Non parum solatii atque auxilii in hoc malo a balsamo Vitæ Dn. Præsidis expectari debet, si is in vesicam iniiciatur; de cuius usu in gonorrhœa inveterata, prostratis hisque vicinis partibus, exulceratis vid. eiusd. *Med. Conf. Part. III. p. 239.* Eundem enim quia vesicæ præstare possit, non est dubium. Ne vero in hac nimium ardorem excitet, eius vis adiecto infuso herbæ theæ nonnihil poterit temperari.

FINIS.

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. D. P.

FRIDER. HOFFMANNVS
PRÆSES.

Exquisitiorem corporis humani eiusque structurae notitiam, firmissimum universae Medicinae fundamentum esse, nemo sane negabit; nisi qui ex artis ignorantia eius osor existit, aut inquirendae veritatis tedio captus, fictionibus vanisque speculationibus mirifice delectatur. Quum enim gravissimus noster parens HIPPOCRATES dudum iam monuerit: oculis magis credendum esse quam opinionibus; tutissime utique ars medica fulero anatomicae scientiae, quae oculos tantum admittit & manus, innititur, eoque reculso, nutat, periclitatur & tota denique corrui. Et sane tam eximia tanque diffusa est utilitas, quam anatomia huic quae saluti mortalium invigilat arti conciliat, ut nemo unquam feliciter eiusdem exercitio manum admovere queat, qui non curatius cuiusvis partis situm, fabricam, artificiosissimam coagulationem, officium, usum & admirandam cum aliis membris connexionem noverit. Nihil iam proferam de incrementis quae rei medicae per tot praestantissima inventa ex anatomiae cultura accesserunt,

runt, sed ad incomparabilem eius utilitatem inculcandam
satis erit, si dixerō, anatomice scientiæ quicquid in arte
nostra rationale est acceptum esse referendum. Etenim hæc
vitæ & mortis, sanitatis & morborum non obscuras, sed cer-
tas atque perspicuas causas tradit, hæc symptomatum ori-
ginem & complicationem dilucide monstrat, hæc denique
damnata empiria, omnium optimam medendi rationem sub-
ministrat & ad citam, tutam ac incundam curationem com-
pendiosam pandit viam. At, quid opus est verbis ubi
rerum testimonia adsunt? Ipsa hæc Tua NOBILISSIME
DOMINE CANDIDATE dissertatio huius rei veri-
tatem adstruit, in qua nihil auctoritate alius motus preca-
rio asseruisti, sed ex intimis viscerum & corporis humani
mechanismo argumenta eruisti, usque veritatem quam
rueris demonstrare laudabiliter annisus es. Gratulor ita-
que de honoribus industriæ Tuæ propositis, & ut Divinum
Nomen hos Tibi felices esse iubeat, omnesque Tuas res, cona-
tus atque labores ex voto semper in maius ac melius pro-
vehere velit, intentissime precor. Vale, Dab. Prid.

Non. Mart. clolæccxiv.

W 27
f
56

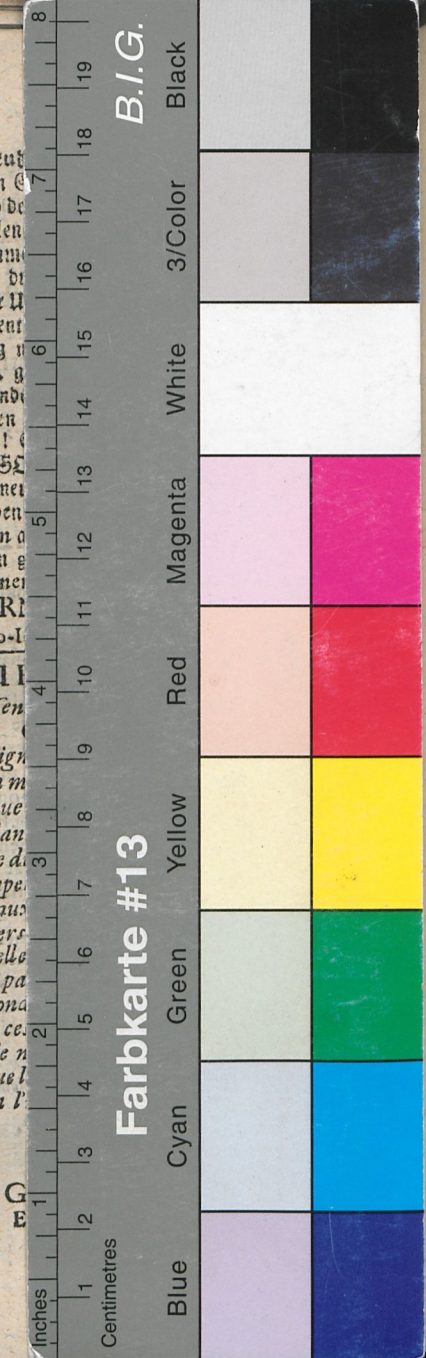
ULB Halle 3
002 106 272

B.I.G.

Farbkarte #13

56. 74. 1724 20^a
44.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
EXULCERATIO-
NE VESICÆ

QVAM
PROPITIO NUMINE DIVINO
SUB PRAESIDIO
DN. FRIDERICI HOFFMANNI

ORDINIS MEDICI SENIORIS ET h. t.
DECANI

D. IIX. Mart. Anni MDCCXXIV.

P R O L I C E N T I A
H. L. Q. C.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SISTET
AUCTOR RESPONDENS

IO. IMMANUEL ZINCKERNAGEL

SONDERSHUSO-SCHWARTZBURGICUS MEDICINÆ PRACTICUS
ET PHYSICUS GREÜSSENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typ.

